

ОЗНАКИ ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ШКІЛЬНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Коршевніук Тетяна Валеріївна

ORCID ID: 0000-0003-0430-5808

канд. пед. наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Актуальність проблеми формування ціннісної сфери учнів підтверджується сучасної законодавчої освітньою базою, згідно з якою пріоритетним напрямком освіти є прилучення суб'єктів навчання до освоєння цінностей, створених людством [3].

У працях вітчизняних й зарубіжних дослідників проблеми ціннісного потенціалу освіти (А.І. Арнольдова, І.Д. Беха, А.Г. Здравомислова, І. А. Зязюна, М.С. Кагана, В.А. Огнев'юка, В.П. Тугарінова та ін) цінності визнано значимими орієнтирами діяльності, регулятором поведінки, детермінантами певного рівня самосвідомості і організованості особистості.

Проблема встановлення балансу між матеріальними і духовними цінностями віднесена до пріоритетних викликів національної освіти в Україні, оскільки реформування змісту неможливо без оновлення системи цінностей [2].

У державному стандарті базової середньої освіти одним із завдань природничої освіти визначено формування ціннісних орієнтацій на збереження природи, гармонійну взаємодію людини і природи, а також ідей сталого розвитку [1]. Ураховуючи особливості змісту саме біологічна освіта забезпечує розуміння цінності таких категорій, як знання, життя, природа, здоров'я, біосферної етики.

Узагальнення існуючих дефініцій поняття цінностей та ціннісних орієнтацій особистості в філософії, психології, соціології, педагогіці і зіставлення з підходами до формування змісту освіти відповідно до запитів суспільства і потреб учнівства, слугувало основою для характеристики ціннісного компонента змісту шкільної біологічної освіти. Його структуру утворюють цінності, ціннісні орієнтації, вміння і навички, що відображають досвід емоційно-ціннісних ставлень. До цінностей відносимо цілі, ідеали, об'єкти та явища живої природи, які забезпечують розвиток особистості і служать соціальному прогресу. Під ціннісними орієнтаціями розуміємо ціннісне ставлення учнів до об'єктів і явищ живої природи і знань про них, яке виражається в їх усвідомленні, прийнятті на позитивному емоційному рівні, переживанні як потреби, опануванню в різних видах діяльності. Формування ціннісних орієнтацій ґрунтується на розвитку здатності до емоційно-моральних переживань, емпатії до людини, окремих біологічних об'єктів і життя взагалі.

Обов'язковим складником ціннісного компонента біологічної освіти є етико-естетичний, що орієнтований на розвиток в учнів моральних цінностей, культури поведінки у соціоприродному середовищі, розуміння художньої цінності природи, оцінювання етичності біологічних досліджень (наприклад, трансплантації органів, генної терапії, клонування людини, розроблення й застосування біозброї, біотехнологічне відтворення тварин, створення і використання продуктів ГМО).

До цільових орієнтирів ціннісного компонента змісту шкільної біологічної освіти відносимо: 1) формування в учнів таких ціннісних якостей особистості, які сприяють гармонізації відносин людини із собою, з іншими людьми і природою; 2) створення

умов для усвідомлення учнями значущості живого для повноцінного існування суспільства при тривалому функціонуванні й грамотному поводженні з живими системами; 3) вироблення здоров'язбережувальних навичок і стратегій відповідальної поведінки у соціоприродному середовищі. Показником освоєння ціннісного компонента змісту біологічної освіти виступає стійка система ставлень школяра до об'єктів живої природи, власного здоров'я і здоров'я інших людей як найвищої цінності, їх прояв у поведінці, вчинках і відстоювання в різних навчальних і життєвих ситуаціях.

Важливою педагогічною проблемою, що актуалізувалась із затвердженням нового стандарту базової середньої освіти, є розроблення підходів до реалізації ціннісного компонента змісту біологічної освіти у навчальних програмах, підручниках, навчальних і методичних посібниках, а також створення адекватного інструментарію для моніторингу процесу і результату формування цього компонента змісту.

Список використаних джерел:

1. *Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. (2020).* Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016).* Київ: Міністерство освіти і науки України.
3. *Про освіту (Закон України) №2145-VIII. (2017).* Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>